

**КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА;
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

УДК 343.98:616.98:578.834.1

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.2.32>**БОБРИШОВА Л.В.****МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ
В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19****INTERNATIONAL EXPERIENCE IN CONDUCTING INVESTIGATIVE (SEARCH)
ACTIONS DURING THE COVID-19 PANDEMIC**

У статті досліджено організаційно-тактичні особливості проведення слідчого експерименту в умовах пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19 у 2020–2025 роках. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення ефективного виконання завдань кримінального провадження в умовах поширення особливо небезпечних інфекційних захворювань, а також потребою гарантування безпеки учасників слідчих (розшукових) дій. Встановлено, що пандемія COVID-19 стала одним із найбільш масштабних викликів для правоохоронних органів та системи кримінальної юстиції як в Україні, так і в інших державах світу, що обумовило необхідність адаптації традиційних криміналістичних підходів до проведення процесуальних дій.

Проаналізовано процесуальну сутність слідчого експерименту як самостійної слідчої (розшукової) дії, передбаченої ст. 240 Кримінального процесуального кодексу України, метою якої є перевірка та уточнення відомостей, що мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення. Обґрунтовано, що специфіка слідчого експерименту полягає у необхідності відтворення дій, обстановки та умов події, що передбачає безпосередній контакт між учасниками кримінального провадження, тривале перебування осіб у спільному просторі та використання різноманітних предметів і технічних засобів. Саме ці обставини в умовах пандемії суттєво підвищували ризик поширення коронавірусної інфекції та вимагали запровадження додаткових організаційно-тактичних і санітарно-епідеміологічних заходів.

Особливу увагу приділено питанням оцінки біологічних ризиків під час підготовки слідчого експерименту, мінімізації кількості його учасників, вибору місця проведення, використання засобів індивідуального захисту, дотримання санітарно-епідеміологічних вимог та забезпечення психологічної безпеки учасників кримінального провадження. Досліджено міжнародний досвід організації слідчих (розшукових) дій в умовах пандемії COVID-19 у Великій Британії, Німеччині, Франції, США, Канаді та Австралії. Встановлено, що правоохоронні органи зазначених держав активно використовували ризик-орієнтований підхід до організації процесуальної діяльності, впроваджували дистанційні форми процесуальної взаємодії, цифрову реконструкцію подій, тривимірне моделювання, лазерне сканування місцевості та сучасні системи відеофіксації. Доведено, що використання цифрових технологій дозволило забезпечити безперервність кримінального судочинства, мінімізувати ризики інфікування та підвищити ефективність фіксації доказової інформації.

© БОБРИШОВА Л.В. – завідувач відділу забезпечення якості вищої освіти (Дніпровський державний університет внутрішніх справ) <https://orcid.org/0000-0003-1022-4027>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Зроблено висновок, що пандемія COVID-19 стала каталізатором модернізації криміналістичного забезпечення слідчого експерименту та сприяла формуванню нових стандартів біологічної безпеки під час здійснення досудового розслідування. Обґрунтовано необхідність подальшого вдосконалення криміналістичних рекомендацій щодо проведення слідчих (розшукових) дій в умовах пандемій, надзвичайних ситуацій біологічного характеру та інших загроз громадському здоров'ю із урахуванням позитивного міжнародного досвіду та сучасних тенденцій цифровізації кримінального процесу.

Ключові слова: *слідчі (розшукові) дії, кримінальне провадження, досудове розслідування, COVID-19, пандемія, біологічна безпека, криміналістична тактика, цифрові технології, міжнародний досвід, доказування.*

The article examines the organizational and tactical features of conducting an investigative experiment during the COVID-19 pandemic in 2020–2025. The relevance of the study is determined by the necessity of ensuring the effective implementation of criminal proceedings under conditions of widespread infectious diseases, as well as the need to guarantee the safety of participants involved in investigative (search) actions. It is established that the COVID-19 pandemic became one of the most significant challenges for law enforcement agencies and criminal justice systems both in Ukraine and worldwide, requiring the adaptation of traditional forensic approaches to procedural activities.

The procedural nature of an investigative experiment as an independent investigative (search) action provided for by Article 240 of the Criminal Procedure Code of Ukraine is analyzed. The purpose of this procedural action is to verify and clarify information relevant to establishing the circumstances of a criminal offense. It is substantiated that the specific character of an investigative experiment lies in the necessity to reconstruct actions, conditions and circumstances of an event, which requires direct interaction among participants, prolonged presence in a shared environment and the use of various objects and technical means. These factors significantly increased the risk of coronavirus transmission during the pandemic and necessitated the implementation of additional organizational, tactical and epidemiological safety measures.

Particular attention is paid to biological risk assessment during the preparation stage of an investigative experiment, reducing the number of participants, selecting safe locations, using personal protective equipment, complying with sanitary requirements and ensuring the psychological safety of participants. The article also examines international experience in organizing investigative (search) actions during the COVID-19 pandemic in the United Kingdom, Germany, France, the United States, Canada and Australia. It has been established that law enforcement agencies in these countries actively implemented risk-based approaches to procedural activities, expanded remote forms of interaction, and widely used digital event reconstruction, three-dimensional modelling, laser scanning technologies and advanced video recording systems. The study demonstrates that the implementation of digital technologies contributed to maintaining the continuity of criminal justice processes, minimizing infection risks and improving the quality of evidence documentation.

It is concluded that the COVID-19 pandemic acted as a catalyst for the modernization of forensic support for investigative experiments and contributed to the development of new biological safety standards in pre-trial investigations. The necessity of further improving forensic recommendations regarding investigative (search) actions under conditions of pandemics, biological emergencies and other public health threats, taking into account positive international experience and current trends in the digitalization of criminal proceedings, is substantiated.

Key words: *investigative (search) actions, criminal proceedings, pre-trial investigation, COVID-19, pandemic, biological safety, forensic tactics, digital technologies, international experience, evidence.*

Постановка проблеми. Пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 стала одним із найбільш масштабних викликів для системи кримінальної юстиції у XXI столітті. Поширення вірусу SARS-CoV-2 вплинуло не лише на функціонування закладів охорони здоров'я, органів державної влади та місцевого самоврядування, але й безпосередньо торкнулося діяльності правоохоронних органів та органів досудового розслідування. Особливість зазначеної ситуації полягала в тому, що значна частина процесуальної діяльності слідчого традиційно базується на безпосередньому спілкуванні між учасниками кримінального провадження, що в умовах пандемії автоматично створювало ризик зараження коронавірусною інфекцією.

В умовах стрімкого поширення COVID-19 особливого значення набули питання пошуку процесуальних механізмів, які б дозволяли одночасно забезпечувати ефективність досудового розслідування та гарантувати безпеку його учасників. Одним із таких механізмів стало використання режиму відеоконференції під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій. [1; 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика COVID-19 стала предметом численних наукових досліджень у галузі медицини, епідеміології, біології, соціології та права. Значний внесок у дослідження механізмів передачі SARS-CoV-2 здійснили Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO), Centers for Disease Control and Prevention (CDC), а також численні наукові колективи США, Великої Британії, Канади, Німеччини та інших держав [3; 4].

У вітчизняній науці питанням функціонування державних інституцій в умовах пандемії присвячені праці Антошука А.О., Гловюк І.В., Гризи О.В., Дрозд В.І., Журавля В.А., Капліної О.В., Мірковця Д.М., Назарова В.В., Шепітька В.Ю., Тіщенко В.В., Тертишника В.М., Пирого І.В., Плетенця В.М., Погорецького М.А., Почтового М.М., Почтової Є.С., Рогальської В.В., Романова М.Ю., Тарасенка О.С., Татарова О.Ю., Фаринника В.І., Шаблістового В.В., Шевченка С.І., Шевчишена А.В., Юніна О.С. та інших дослідників.

Разом із тим аналіз сучасної наукової літератури свідчить про те, що переважна більшість досліджень має медичне або епідеміологічне спрямування. Натомість криміналістичні аспекти ризику інфікування COVID-19 під час проведення слідчих (розшукових) дій залишаються недостатньо розробленими.

Метою статті є дослідження сучасного стану наукової розробленості ризику інфікування COVID-19 та визначення основних напрямів використання наукових результатів з точки зору міжнародного досвіду проведення слідчих (розшукових) дій для вдосконалення організації слідчої діяльності в умовах біологічних загроз.

Виклад основного матеріалу. Пандемія COVID-19 стала глобальним викликом не лише для систем охорони здоров'я, але й для правоохоронних органів більшості країн світу. Необхідність забезпечення безперервності кримінального судочинства в умовах карантинних обмежень та одночасного захисту життя і здоров'я учасників кримінального провадження обумовила перегляд традиційних підходів до організації слідчих (розшукових) дій. Особливо актуальним це питання стало для процесуальних дій, пов'язаних із безпосередньою участю значної кількості осіб, зокрема слідчих експериментів, оглядів місця події, пред'явлення для впізнання та проведення допитів.

Досвід зарубіжних держав свідчить, що одним із головних напрямів адаптації кримінального процесу до умов пандемії стало широке використання цифрових технологій та дистанційних форм процесуальної взаємодії. У багатьох країнах Європейського Союзу, Сполучених Штатах Америки, Канаді та Австралії правоохоронні органи отримали рекомендації щодо мінімізації особистих контактів між учасниками кримінального провадження та максимально можливого використання електронних засобів комунікації.

Особливий інтерес становить досвід Великої Британії. Уже на початку пандемії правоохоронними органами та судовою системою країни були розроблені спеціальні рекомендації щодо проведення процесуальних дій в умовах карантинних обмежень. Пріоритет надавався дистанційним формам взаємодії із застосуванням захищених відеоконференцій. Значна частина допитів свідків та потерпілих проводилася в дистанційному режимі, що дозволило суттєво знизити ризик інфікування як працівників поліції, так і учасників кримінального провадження. Одночасно були розроблені спеціальні протоколи безпеки для випадків, коли особиста присутність учасників була обов'язковою [7].

У Німеччині під час пандемії особлива увага приділялася забезпеченню безперервності кримінального судочинства при мінімальному ризику поширення інфекції. Поліцейські органи активно використовували цифрові засоби документування доказової інформації, а також програмне забезпечення для тривимірного моделювання місць подій. У випадках, коли проведення

слідчого експерименту було необхідним, застосовувався принцип мінімально необхідної кількості учасників. Крім того, значна увага приділялася попередньому плануванню маршруту переміщення учасників та забезпеченню їх належними засобами індивідуального захисту [8].

Цікавим є досвід Французької Республіки, де під час пандемії було запроваджено комплексні рекомендації щодо проведення криміналістичних досліджень та процесуальних дій. Французькі правоохоронні органи широко використовували цифрову реконструкцію подій як допоміжний засіб перевірки доказової інформації. Особливого поширення набули технології лазерного сканування місцевості та створення цифрових тривимірних моделей місця події. Використання таких технологій дозволяло значно скоротити час перебування учасників на місці проведення процесуальної дії та зменшити кількість необхідних повторних виїздів [9].

У Сполучених Штатах Америки пандемія COVID-19 стимулювала подальшу цифровізацію кримінального процесу. Федеральне бюро розслідувань (FBI) та поліцейські департаменти окремих штатів розробили рекомендації щодо мінімізації особистих контактів під час проведення слідчих заходів. Значного поширення набули технології тривимірного сканування місцевості, цифрової реконструкції дорожньо-транспортних пригод та моделювання механізму вчинення кримінальних правопорушень. У низці випадків результати цифрового моделювання використовувалися як допоміжне джерело інформації при проведенні слідчих експериментів та підготовці експертних досліджень [10].

Позитивний досвід був напрацьований також у Канаді та Австралії. Правоохоронні органи цих держав широко застосовували ризик-орієнтований підхід до організації процесуальної діяльності. Перед проведенням будь-якої слідчої дії здійснювалася попередня оцінка епідеміологічних ризиків, що включала визначення кількості учасників, тривалості контакту між ними, характеристику приміщення або території проведення та можливість дотримання протиепідемічних вимог. Такий підхід дозволив забезпечити належний баланс між потребами кримінального судочинства та вимогами громадської безпеки [11].

Аналіз міжнародної практики свідчить, що в більшості розвинених держав пандемія COVID-19 стала каталізатором активного впровадження сучасних інформаційних технологій у діяльність правоохоронних органів. Особливої актуальності набули технології цифрового документування, тривимірного сканування, геоінформаційного моделювання та автоматизованої реконструкції подій. Якщо до пандемії використання таких засобів часто розглядалося як додатковий елемент криміналістичного забезпечення розслідування, то в умовах карантинних обмежень вони стали важливим інструментом забезпечення безпеки учасників кримінального провадження.

Для України міжнародний досвід має особливе значення у зв'язку з необхідністю подальшої модернізації криміналістичного забезпечення досудового розслідування. Практика зарубіжних держав переконливо довела ефективність поєднання традиційних криміналістичних методів із сучасними цифровими технологіями та ризик-орієнтованим підходом до організації слідчих (розшукових) дій. Водночас пандемія продемонструвала, що навіть за умов надзвичайних епідеміологічних викликів можливо забезпечити належний рівень доказування та реалізацію завдань кримінального провадження за умови належного нормативного регулювання та технічного забезпечення правоохоронної діяльності [12; 13; 14].

Отже, міжнародний досвід проведення слідчих (розшукових) дій в умовах пандемії COVID-19 свідчить про формування нових підходів до організації кримінального провадження, які базуються на принципах біологічної безпеки, цифровізації та мінімізації ризиків для учасників процесу. Найбільш перспективними напрямками подальшого розвитку криміналістичної тактики є використання цифрового моделювання подій, розширення можливостей дистанційної процесуальної взаємодії, застосування сучасних засобів фіксації доказової інформації та впровадження систем оцінки епідеміологічних ризиків під час підготовки й проведення слідчих (розшукових) дій.

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що пандемія COVID-19 суттєво вплинула на організацію та тактику проведення слідчих (розшукових) дій загалом, зумовивши необхідність адаптації кримінального процесу до нових біологічних загроз. Особливості поширення коронавірусної інфекції, пов'язані з високою контагіозністю та необхідністю обмеження безпосередніх контактів між людьми, обумовили перегляд традиційних підходів до організації досудового розслідування. Встановлено, що поряд із забезпеченням повного, всебічного та неупередженого дослідження обставин кримінального правопорушення важливого значення набуло створення безпечних умов для слідчих, прокурорів, спеціалістів, експертів, підозрюваних,

потерпілих, свідків та інших учасників кримінального провадження. У зв'язку з цим до системи криміналістичного забезпечення слідчих (розшукових) дій фактично було інтегровано комплекс організаційних, санітарно-епідеміологічних та профілактичних заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків інфікування.

Встановлено, що пандемія стала каталізатором активного впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у практику діяльності правоохоронних органів. Необхідність обмеження особистих контактів сприяла більш широкому використанню відеоконференцз'язку, електронного документообігу, цифрових засобів фіксації доказової інформації, тривимірного моделювання, лазерного сканування місцевості та інших інноваційних технологій. Практика показала, що застосування таких засобів не лише сприяє зниженню епідеміологічних ризиків, але й підвищує ефективність документування доказів, точність відтворення обстановки події та якості фіксації результатів слідчих (розшукових) дій. Отже, пандемія прискорила процес цифрової трансформації кримінального провадження та створила передумови для подальшої модернізації криміналістичної діяльності [17–19].

Аналіз міжнародного досвіду засвідчив, що правоохоронні органи Великої Британії, Німеччини, Франції, Сполучених Штатів Америки, Канади, Австралії та інших держав оперативно адаптували свою діяльність до умов пандемії шляхом поєднання традиційних криміналістичних методів із сучасними цифровими технологіями. Спільною тенденцією для більшості країн стало впровадження ризик-орієнтованого підходу до організації процесуальних дій, мінімізація кількості їх учасників, активне використання дистанційних форм процесуальної взаємодії та широке застосування електронних засобів документування доказової інформації. Зарубіжний досвід підтвердив, що навіть в умовах масштабних епідеміологічних обмежень можливо забезпечити ефективне функціонування системи кримінальної юстиції без порушення прав учасників кримінального провадження та збереження належного рівня доказування.

Висновки. Отримані результати свідчать про необхідність подальшого вдосконалення національного законодавства, криміналістичних рекомендацій та відомчих нормативних актів з урахуванням досвіду, набутого під час пандемії COVID-19. Перспективними напрямками розвитку залишаються нормативне врегулювання використання сучасних цифрових технологій під час проведення слідчих (розшукових) дій, розроблення єдиних стандартів біологічної безпеки для працівників правоохоронних органів та впровадження алгоритмів реагування на надзвичайні ситуації біологічного характеру. Урахування позитивного міжнародного досвіду сприятиме підвищенню ефективності досудового розслідування, зміцненню гарантій прав людини та формуванню сучасної моделі кримінального провадження, здатної ефективно функціонувати в умовах пандемій та інших глобальних викликів.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. COVID-19 Strategic Preparedness and Response Plan (SPRP 2021). Geneva : WHO, 2021. 84 p.
2. Всесвітня організація охорони здоров'я. WHO's Response to COVID-19: 2021 Annual Report. Geneva : WHO, 2022. 88 p.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>.
5. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
6. Міністерство охорони здоров'я України. Стандарти медичної допомоги «Коронавірусна хвороба (COVID-19)». Київ, 2024.
7. European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). Management of Courts and Judiciary during the COVID-19 Pandemic. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2021. 49 p.
8. Federal Bureau of Investigation (FBI). COVID-19 Operational Response and Criminal Investigations: Lessons Learned. Washington, D.C. : U.S. Department of Justice, 2021. 35 p.
9. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). The Impact of COVID-19 on Criminal Justice Systems. Vienna : UNODC, 2021. 45 p.
10. INTERPOL. Global Guidelines for Law Enforcement During COVID-19 Pandemic. Lyon : INTERPOL, 2020. 38 p.

11. Council of Europe. Respecting Democracy, Rule of Law and Human Rights in the Framework of the COVID-19 Sanitary Crisis. Strasbourg : Council of Europe, 2020. 23 p.
12. Столітній А. В. Електронне правосуддя та цифрова трансформація кримінального процесу. Київ : Норма права, 2022. 352 с.
13. Журавель В. А. Криміналістичні методики розслідування злочинів. Харків : Право, 2022. 486 с.
14. Почтовий М. М. Кримінально-правова охорона честі та гідності особи у законодавстві України. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2023. № 1. 210–215.
15. Гловюк І. В. Досудове розслідування: теорія і практика. Одеса : Фенікс, 2020. 470 с.
16. Назаров В. В. Електронне кримінальне провадження: перспективи розвитку. Київ : Юстініан, 2023. 248 с.
17. Тищенко В. В. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів. Одеса : Гельветика, 2021. 428 с.
18. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Ensuring Access to Justice in the Context of COVID-19. Vienna : United Nations, 2020. 32 p.
19. Сидоренко Д. В. Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час проведення судової експертизи : дис. ... д-ра філософії. Харків, 2024. URL: https://karazin.ua/storage/static-content/source/documents/aspirantura/zakhysty/sydorenko-d/Sydorenko_dis.pdf.
20. European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (Eurojust). Casework in Times of COVID-19 Pandemic: Practical Experiences and Lessons Learned. Hague : Eurojust, 2021. 28 p.
21. European Union Agency for Law Enforcement Training (CEPOL). Law Enforcement and COVID-19: Challenges and Responses. Budapest : CEPOL, 2021. 56 p.

Дата першого надходження статті до видання: 05.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.03.2026